

Konferensrapport från konferensen, 5th European Conference on Information Literacy (ECIL), 18-21 september i Saint-Malo, Frankrike

Konferensen

Jag vill först tacka Biblioteksföreningen för att jag fick möjlighet att delta på konferensen.

Den första konferensen startade 2013 som ett mindre projekt men har sedan växt i omfång och firade i år 5-årsjubileum. Konferensen får bidrag från UNESCO och IFLA och värden för årets konferens var den franska Information Literacy organisationen. Deltagarna är till största del bibliotekarier, forskare, informationsspecialister med intresse för Information Literacy (IL). Det är en stor mötesplats med engagerade deltagare som deltar år efter år. En av initiativtagarna, Serap Kurbanoglu, uttryckte det som att ECIL är som en stor familj. Det var ca 330 deltagare från 57 olika länder och 253 presentationer under de fyra dagarna. Eftersom de flesta deltagare var aktiva på ett eller annat vis bidrog det till en mycket positiv konferens med engagerade deltagare.

I år var temat Workplace Information Literacy, ett brett begrepp som kan omfatta många aspekter av informationskompetens, Data Literacy, Critical literacy eller informationskompetens för olika grupper. Tyvärr var det kanske inte lika mycket kring kompetensutveckling av personal på bibliotek. Det var fyra olika spår som varierade under konferensen, IL och "Best practices", IL och etiska frågor, paneler om forskning och undervisning, workshops, special sessions. Några av spåren var frågor som diskuterats vid tidigare konferensen och nu utvecklats till internationella projekt, t.ex. Data Literacy och Copyright Literacy.

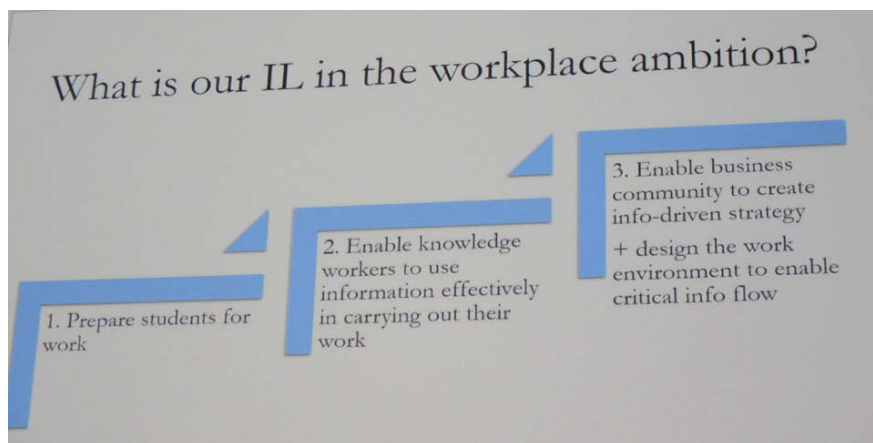
Workplace Information Literacy

Det var fram för allt keynote speakers som diskuterade begreppet workplace information literacy och hur det påverkar samhället i stort.

Först ut var Bonnie Cheuk, Global Head of Digital, Knowledge & Collaboration at Euroclear, med *Who care about information literacy in the workplace?* Bonnie Cheuk arbetar med olika tjänster för finansindustrin, framför allt när det gäller användning av digital teknik. Bonnie resonerade kring begreppet IL ur ett företagsekonomiskt perspektiv om varför det oftast inte är intressant för företagsledare. Man erbjuder inte sina anställda kurser för att utveckla IL, trots att det är kunskapsföretag. Det finns inte beskrivet i anställningsannonser eller i arbetsbeskrivningar. Anledningen är inte att det inte behövs men begreppet är okänt och diskuteras inte i sitt rätta sammanhang. Behoven kan vara olika inom olika faser i arbetet och naturligtvis inom olika företagskulturer. Inom mer öppna företagsformer med större nätverk har man ett större intresse för IL än inom mer hierarkiskt uppbyggda företagskulturer.

Bonnie förklarade hur man kan prata om IL i en "förklädning" och att det kan bli intressant när man förstår hur det kan påverka möjligheterna att uppnå ställda företagsmål. Det finns med andra ord ett intresse och möjligheter hos både företag och informationsspecialister att arbeta aktivt med frågan men man behöver bygga broar och få till en dialog där man förändrar sitt sätt att förklara IL så att man förstår betydelsen i olika typer av företag.

Bibliotekens uppgift är att bygga informationssystem, att förbereda studenter för arbetslivet, att hjälpa arbetstagare att använda information på effektiva sätt. Biblioteken kan hjälpa företag att inhämta och använda information för att skapa framgångsrika företagsstrategier. Då behöver vi komma ur vår bekvämlighetszon och förstå att vi inte kan använda samma resonemang som inom bibliotekssektorn, vi behöver betona vikten av IL och visa på konkreta åtgärder.

Vi behöver också mer forskning kring IL och hur vi lär ut kunskaper som kommer till nytta i det livslånga lärandet. Fundera på hur vi uttrycker oss. Det diskuterades om vi överhuvudtaget skall använda begreppet Information Literacy, är det bättre att använda begrepp som Knowledge management eller Critical Information Literacy?

Nästa keynote speaker var Stéphane Goldstein som är verksamhetsdirektör på Informall som arbetar med IL på olika arbetsplatser och i olika sammanhang. Goldstein pratade om hur företagsorganisationer förändrats och hur relationen arbetare arbetsplats förändrats genom den digitala utvecklingen. Företagen har platta organisationer, är automatiserade, outsourcar tjänster, har ett fragmenterat arbets sätt och en större entreprenörsanda. Detta kräver nya förmågor hos personalen, en ökad medvetenhet och att man tar större ansvar. Personalen behöver se samband och kunna samarbeta med personal inom andra verksamhetsområden. Eftersom företagen är mindre hierarkiska finns större möjlighet till nya karriärvägar och samarbetsmöjligheter. Resultatet kan bli en större osäkerhet när man lämnar de fasta anställningarna. Goldstein varnade också för andra följder av den nya gig-ekonomin. Att många kan komma att exkluderas i arbets- och samhällslivet. Det finns kategorier av personal som utför tjänster utanför själva kärnverksamheten, säkerhetspersonal, lokavårdare m.fl. Frågan om att stänga ute grupper togs upp ytterligare när en person i publiken uttryckte att Information literacy är intressant för en mindre grupp, för den stora massan är läskunnighet den mest primära frågan.

Goldstein menar att IL har betydelse för anställda som behöver navigera mellan komplexa karriärvägar i ett snabbt föränderligt arbetsliv där det livslånga lärandet är en viktig del. IL kan hjälpa de som riskerar att ställas utanför och påverka ekonomi och företagsrelationer positivt.

Information Literacy

Många av presentationerna och flera paneldiskussioner ägnades åt Information literacy som ett övergripande koncept.

Informationskompetens är något som påverkar oss alla, både i arbetslivet och privat. Tillgång till information kräver kompetens för att kunna använda den. Det finns ett ökat behov av expertis på området och en viktig fråga är hur vi förmedlar begreppet informationskompetens.

I stort sett alla presentatörer utgick från ACRLs (Association of College and Research Libraries) definition Framework for Information Literacy for Higher Education definierad 2015.

Information literacy is the set of integrated abilities encompassing the reflective discovery of information, the understanding of how information is produced and valued, and the use of information in creating new knowledge and participating ethically in communities of learning.

Louise Limberg och Ola Pilerot m.fl. deltog i en panel om Information Literacy med titeln, *Information Literacy, Research and Education: an International Comparative Perspective*. Man diskuterade bland annat själva begreppet. Informationskompetens är ett övergripande begrepp som är mångfacetterat och kan inte beskrivas i olika listor eller tabeller. Ordet Literacy är ett välkänt begrepp för biblioteken men det är viktigt hur vi använder det i olika sammanhang. Louise Limberg menade att det i Sverige har betytt mycket att man använt begreppet Digital kompetens eller MIK. Det behövs forskning kring vilka specifika förmågor som människor behöver i vårt komplexa och digitala samhälle. De olika kompetenserna har betydelse eftersom vi måste vidga vår horisont och engagera oss i samhällsdebatten.

Ola Pilerot presenterade en studie där han jämfört studenters informationskompetens inom två olika discipliner. Informationsbehov, intressen och ambitioner ser olika ut och olika personer utvecklar olika typer av kompetenser. För generell undervisning kan hindra vissa studenter att tillgodogöra sig undervisningen.

Copyright Literacy

De flesta presentationer på ECIL som rörde upphovsrätt var knutna till den studie som initierades 2012, gemensamt av Kroatien, Bulgarien, Frankrike och Turkiet. Studien presenterades 2014 på ECIL och har sedan dess blivit ett stående inslag. Syftet med studien var att inventera bibliotekariers kunskap om upphovsrätt, behov och hur man kan tillgodose behoven. Resultaten var för många länder ganska så nedslående och man har nu initierat en ny studie där studenter på bibliotekarieutbildningar är målgruppen. Ett 15-tal länder har nu gjort eller är på gång att göra den första studien. Jane Secker från UK, som är forskare på Information Literacy området och som har arbetat praktiskt med undervisning i upphovsrätt, har bidragit till att studien marknadsförts internationellt.

Upphovsrätts-spåret inleddes med en presentation av Jane Secker, [*Copyright literacy and the role of librarians as educators and advocates: an international symposium.*](#)

Copyright literacy handlar om att bygga självförtroende och förändra attityder men självklart också att förbättra kunskapsnivåerna på biblioteken och hos våra användare. Varför nu? Det är inte bara för att upphovsrättsfrågorna uppmärksammas i samhället och den digitala tekniken utan det är också de stora förändringarna i informationssamhället, undervisning och forskning som gör det nödvändigt för oss att hantera frågorna både strategiskt och praktiskt.

Jane Secker och Chris Morrison har efter den kvantitativa studien kring Copyright literacy gjort ytterligare en studie med bibliotekarier kring deras inställning till upphovsrätt, [*Developing Creative and Collaborative Approaches for Copyright Literacy.*](#) Man har frågat bibliotekarier hur de upplever och hur de hanterar upphovsrättsfrågor. Respondenterna har delats in i olika kategorier. Kategorier med bibliotekarier som undviker eller delegerar till kategorier där man accepterar frågorna som viktiga i biblioteksverksamheten. I den sista kategorin har man gått ett steg längre, man ser sin roll som en möjlighet. En av respondenterna svarade att hen skulle vilja vara mer "aggressive" för att exempelvis kunna bidra till att göra samlingarna mer tillgängliga.

Viktigt att inte stanna upp med de här studierna, de måste appliceras på verkligheten!

Sedan följde en paneldiskussion med representanter från några av de länder som utfört studien. De flesta paneldeltagarna var forskare på bibliotekshögskolor som berättade om studien, vilka resultat man fått och framför allt hur man skall gå vidare.

De frågor som behöver diskuteras är:

- How do we bridge the gap between the political and the practical?
- How do we construct a discourse between publishers, rightsholders and librarians that is open and honest?
- How do we navigate the tensions in the copyright agenda with regards to education and openness?
- How do we sustain and develop the international Copyright Literacy Community of Practice?

I Bulgarien har man en tydlig plan för bibliotekarieutbildningen och har sedan studien gjort flera förändringar för att integrera undervisningen i upphovsrätt. Man tar upp alla aspekter av upphovsrätten, historiskt, påverkan på samhället, vilka praktiska frågor man har på biblioteken, hur det ser ut internationellt mm. I England var resultaten från studien avsevärt bättre än i de flesta andra länder vilket torde bero på att man på inom undervisning och forskning är involverad i användning av kurslitteratur och forskningslitteratur och har bra kontakt med olika upphovsrättsorganisationer. I några av de presentationerna som följde senare på eftermiddagen framfördes att undervisning i upphovsrätt, både till bibliotekarierna, studenter och forskare behöver komma in så tidigt som möjligt i utbildningen för att göra dem medvetna om upphovsrätsfrågorna. Undervisning i upphovsrätt behöver komma in på olika nivåer och vara valbar. Det är också viktigt att undervisning och information anpassas efter målgruppen, upphovsrätt behöver förklaras så att det blir begripligt för användarna. Man tog även upp lagstiftningen och svårigheterna med att biblioteken förväntas vara neutrala men samtidigt verka för bra och säker tillgång till information för våra användare.

Jag blev inbjuden att delta i panelen för att ge exempel på hur man praktiskt kan jobba med upphovsrätt. Vilka utmaningar, möjligheter eller svårigheter jag ser i att inkludera upphovsrätt i undervisningen och på vilket sätt Copyright Literacy-begreppet kan hjälpa oss att komma framåt. På IFLAs dag om upphovsrätt presenterades många konkreta upplägg men inte lika mycket teorierna bakom eller varför biblioteken skall ägna oss åt upphovsrätsfrågor. Eftersom huvuddelen av konferensdeltagarna på ECIL var bibliotekarierna eller forskare som var intresserade av kopplingen teori och praktik så var responsen mycket bättre, fler kommentarer och många som blev intresserade av studien.

Data literacy – Research Data Management (RDM)

Ett annat intressant tema var Data Literacy. Förra årets ECIL program innehöll programpunkter kring datahantering som väckte ett stort intresse och ett forskningsteam med medlemmar från fyra länder initierade ytterligare en multinationell studie. Ett 20-tal länder har gjort studien hitintills och alla dessa presenterade sina resultat på årets ECIL. Data literacy kommer även i framtiden att vara ett viktigt spår på ECIL konferenserna. Det finns en ökad medvetenhet om betydelsen av forskningsdata. Forskarna gör sitt bästa för att visa fram sina forskningsresultat, beskriva och lagra forskningsdata på ett bra sätt. Fler och fler universitet och forskningsorganisationer instiftar policies för hantering och lagring av forskningsdata. Biblioteken har traditionellt varit intresserade av indexering, lagring och tillgängliggörande av forskningsmaterial men vi behöver också engagera oss mer i själva forskningsprocessen och hålla oss uppdaterade kring förändringar och kunna erbjuda de nya tjänster som forskarna är i behov av. Det är också viktigt att vi breddar undervisningen i informationsökning och inkluderar såväl etiska frågor som hantering av forskningsdata.

Enkäten består av 26 frågor och för insamlingen av svar har man använt LimeSurvey. Frågeformuläret består av en del med demografiska uppgifter och sedan en mer omfattande del med frågor kring datahanteringen:

- Vilken typ av data/filer man använder
- Hur man tar fram data och hur man använder den
- Hur man lagrar data
- Hur man samarbetar och delar med andra forskare
- Frågor kring datahanteringsplaner och hur man hanterar sina data set
- Frågor kring medvetenhet och inställning till Open Access
- Frågor kring behov av utbildning

Resultaten av studierna var ganska samstämmiga. De flesta skapar egen data som de sparar på egna datorer. Man delar data men bara med en begränsad forskargrupp. Anledningen till att man är tveksam till att erbjuda fri tillgång eller dela utanför forskarnätverket är till viss del för att man är osäker på vilka etiska eller lagliga regler som kan påverka vad man delar. Man är också rädd att tappa bort data eller att den skall bli använd på fel sätt. Detta kan se olika ut inom olika discipliner. Inom humaniora är man mindre benägen att dela data. De allra flesta såg ett behov av att få mer kunskaper om RDM.

Syftet med studierna är att hitta strategier för framtiden och finna goda exempel även om förutsättningarna är olika. I Finland har det tagits flera initiativ för att förbättra det nationella stödet till universiteten och många forskningsfinansiärer kräver OA. Trots det så är många forskare osäkra kring de frågor som rör öppen forskning och datahantering. Därför tror man att den här studien och marknadsföringen av resultaten kommer att bidra positivt till open science-rörelsen i Finland.

Från universitetens sida behöver man skapa bättre infrastruktur, eventuellt policies och se över utbildningsbehoven. Många pratade om att det här är ett stort område och vi behöver "data librarians". Det är tydligt att det kan innebära nya möjligheter för biblioteken, vi kan utvidga vårt verksamhetsområde. Vi kan tillsammans med andra universitetsenheter stödja forskarna på ett bättre vis genom att bistå med en plattform där man kan arkivera data, vi kan beskriva, dokumentera och arkivera data. Dessutom kan vi bidra till att stärka forskarnas informationskompetens.

ECIL-konferensen var stimulerande på flera sätt och möjligheten att delta med en presentation eller som jag att få delta i en paneldiskussion ger otroligt mycket tillbaks. Tack ECIL och tack Svensk biblioteksförening!

Inga-Lill Nilsson
Karlstads universitetsbibliotek

European Conference on Information Literacy 2017, [Book of abstracts](#)